

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.8>

УДК 336.1.07:336.7

К. О. Утенкова,

д. е. н., професор, професор кафедри банківського бізнесу і фінансових технологій, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9097-5431>

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: АДАПТАЦІЯ, ТРАНСФОРМАЦІЯ, РОЗВИТОК

K. Utenkova,

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Banking Business and Financial Technologies,

Kharkiv National University named after V.N. Karazin

FINANCIAL MONITORING IN UKRAINE UNDER WARTIME CONDITIONS: ADAPTATION, TRANSFORMATION, AND DEVELOPMENT

Мета статті - визначити особливості функціонування системи фінансового моніторингу в Україні в умовах воєнного стану, проаналізувати напрями її адаптації до нових викликів, трансформації механізмів протидії фінансовим злочинам та окреслити перспективи подальшого розвитку.

Для вирішення визначених завдань у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: історико-хронологічний

метод - для періодизації розвитку системи фінансового моніторингу в Україні та визначення ключових етапів; аналіз і синтез - для вивчення законодавчих змін, нормативних актів, статистичних даних та узагальнення тенденцій функціонування системи фінмоніторингу; статистичний метод - для опрацювання офіційних даних Державної служби фінансового моніторингу України; системний підхід дозволив комплексно розглянути систему фінансового моніторингу як взаємодію законодавчих, інституційних, технологічних та міжнародних компонентів; контент-аналіз для опрацювання офіційних звітів ДСФМУ, матеріалів міжнародних організацій (FATF, Egmont Group).

Досліджено етапи становлення та розвитку системи фінансового моніторингу в Україні від формування законодавчої та інституційної бази (2001–2003 рр.) до сучасного етапу адаптації в умовах повномасштабної війни. Запропоновано періодизацію розвитку, окреслено ключові події кожного етапу та визначено особливості функціонування системи у кризових умовах. Розглянуто законодавчі та регуляторні зміни після 24 лютого 2022 р., спрямовані на забезпечення безперервності моніторингу в умовах воєнного стану із збереженням ризик-орієнтованого підходу. На основі статистичних даних проаналізовано динаміку подання повідомлень суб'єктами первинного фінансового моніторингу, зміни у структурі небанківського сектору, активність у кейсовому звітуванні. Визначено основні загрози фінансовій безпеці держави, серед яких – використання криптовалют у незаконних операціях, зростання ризиків відмивання доходів, фінансування тероризму, корупційні правопорушення та шахрайство під прикриттям благодійності. Охарактеризовано інструменти та схеми, що використовуються у протиправній діяльності, наведено напрями фінансових розслідувань. Підкреслено значення міжнародної співпраці Державної служби фінансового моніторингу України з підрозділами фінансової розвідки іноземних держав у протидії фінансовим злочинам. Зроблено висновок про необхідність подальшої цифровізації, інтеграції з міжнародними

стандартами AML/CFT, посилення міжвідомчої координації та контролю для підвищення ефективності протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму в умовах воєнного стану та глобальних викликів.

The purpose of the article is to determine the features of the functioning of the financial monitoring system in Ukraine under martial law, to analyze the directions of its adaptation to new challenges, the transformation of mechanisms for combating financial crimes, and to outline the prospects for further development. To solve the identified tasks, general scientific and special methods were used in the research process, namely: historical and chronological method - for periodization of the development of the financial monitoring system in Ukraine and identification of key stages; analysis and synthesis - for studying legislative changes, regulatory acts, statistical data and generalizing trends in the functioning of the financial monitoring system in peacetime and wartime; statistical method - for processing official data of the State Financial Monitoring Service of Ukraine; the systematic approach allowed for a comprehensive consideration of the financial monitoring system as an interaction of legislative, institutional, technological, and international components; content analysis for processing official reports of the State Financial Monitoring Service of Ukraine, materials of international organizations (FATF, Egmont Group).

The article examines the stages of formation and development of the financial monitoring system in Ukraine, from the establishment of its legislative and institutional framework (2001–2003) to the current stage of adaptation under the conditions of the full-scale war. A periodization of development is proposed, outlining the key milestones of each stage and identifying the specific features of the system's functioning in crisis conditions. The study reviews legislative and regulatory amendments introduced after 24 February 2022 to ensure the continuity of monitoring under martial law while maintaining a risk-based approach. Based on statistical data, the dynamics of reporting by primary financial monitoring entities, structural changes in the non-banking sector, and the growing role of

case-based reporting are analyzed. Major threats to the state's financial security are identified, including the use of cryptocurrencies in illicit transactions, increased risks of money laundering, terrorist financing, corruption-related offences, and fraud under the guise of charity. The tools and schemes used in illicit activities are characterized, and the directions of financial investigations are presented. The paper emphasizes the importance of international cooperation between the State Financial Monitoring Service of Ukraine and foreign financial intelligence units (FIUs) in countering financial crimes. The findings conclude on the necessity of further digitalization, integration with international AML/CFT standards, enhanced interagency coordination, and strengthened control to increase the effectiveness of combating money laundering and terrorist financing under wartime conditions and global challenges.

Ключові слова: *фінансовий моніторинг, ризик-орієнтований підхід, відмивання доходів, фінансування тероризму, повномасштабна війна, міжнародна співпраця, Держфінмоніторинг України, AML/CFT.*

Keywords: *financial monitoring, risk-based approach, money laundering, terrorist financing, full-scale war, international cooperation, State Financial Monitoring Service of Ukraine, AML/CFT compliance.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією із ключових функцій системи фінансового моніторингу є захист економічної безпеки держави. В умовах військової агресії особливо важливо швидко виявляти фінансові загрози, забезпечувати прозорість та контроль значних обсягів грошових потоків, у тому числі благодійної та волонтерської допомоги.

Водночас, інтеграція України у світову фінансову систему та підтримка довіри з боку міжнародних партнерів вимагає відповідності сучасним вимогам FATF, MONEYVAL та ЄС у сфері протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму.

Війна створила унікальні виклики, насамперед, зростання тіньових фінансових операцій, нові канали фінансування терористичних та окупаційних структур, посилення кіберзагроз, що потребує постійної трансформації інструментів фінансового моніторингу. Ефективний фінансовий моніторинг мінімізує можливість корупції, шахрайства, економічних зловживань під час воєнного стану та у ході післявоєнної відбудови.

Таким чином, у сучасних умовах питання фінансового моніторингу набуло критичного значення для захисту державних інтересів, забезпечення фінансової стабільності, прозорості та запобігання економічним злочинам в Україні, що визначає дослідження цієї проблематики як пріоритетне.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз нормативних документів та результатів наукових досліджень у сфері фінансового моніторингу дозволяє констатувати наявність ґрунтовних напрацювань як теоретичного, так і прикладного характеру.

Зокрема, М. Уткіною проаналізовано етапи розвитку інституту фінансового моніторингу із врахуванням його вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів та рекомендацій [7].

Авторами О. Д. Вовчак і Л. О. Єндоренко визначено передумови, які є рушійними та вимагають постійного удосконалення системи фінансового моніторингу; проаналізовано проблематику запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення. Вони, зокрема, наголошують на важливості ефективної взаємодії державних органів; аналізують заходи державного регулятора (НБУ) у сфері фінансового моніторингу тощо [8].

У праці П.С. Борцевич подано визначення сучасних аспектів правового регулювання фінансового моніторингу. Автором наголошується на тому, що в

умовах війни росії проти України питання запобігання економічним злочинам є вкрай актуальним для забезпечення економічної безпеки держави. Відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, може сприяти поширенню організованої злочинності, тим самим посягаючи на основи національної безпеки [9].

Т. Забаштанська і І. Чередниченко досліджують систему фінансового моніторингу України та її роль у запобіганні та виявленні фінансових потоків, які можуть бути спрямовані на підтримку військових конфліктів та терористичних угруповань [10].

Авторами Н. Москаленко і К. Дідківська визначено потенційні напрями вдосконалення системи фінансового контролю, включаючи підвищення прозорості фінансових операцій, запровадження новітніх технологій аналізу даних, розширення можливостей співпраці між державними органами та фінансовими установами, а також посилення відповідальності за порушення у цій сфері [11].

Однак офіційний та науковий дискурс формування механізму фінансового моніторингу не відображає весь спектр викликів і загроз, які діють у сучасних умовах, що потребує подальших досліджень у цьому напрямі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті - визначити особливості функціонування системи фінансового моніторингу в Україні в умовах воєнного стану, проаналізувати напрями її адаптації до нових викликів, трансформації механізмів протидії фінансовим злочинам та окреслити перспективи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Етапи розвитку фінансового моніторингу в Україні можна поділити на кілька ключових періодів (табл. 1). Період розвитку фінансового моніторингу України, що розпочався із початком повномасштабної війни має низку особливостей і відзначається адаптацією системи до надзвичайних умов, про що буде йти мова далі. З перших днів

війни були внесені зміни до законодавства з метою забезпечення безперервності фінансового моніторингу навіть в умовах воєнного стану [1-2]. Вимоги щодо подання звітності та інформації для Держфінмоніторингу були частково спрощені, але зберігалася обов'язковість подання інформації про підозрілі та порогові операції, а також про кінцевих бенефіціарних власників [3].

Таблиця 1. Періодизація розвитку системи фінансового моніторингу в Україні

Етап та його часові межі	Ключові події
Формування законодавчої та інституційної бази (2001–2003 рр.)	Грудень 2001 р. - Указом Президента України доручено створити Державний департамент фінансового моніторингу. Листопад 2002 р. - Верховною Радою прийнято перший базовий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», який набрав чинності із червня 2003 р. Після цього розпочинається повноцінна робота системи фінансового моніторингу.
Міжнародна інтеграція, розвиток інфраструктури (2004–2010 рр.)	Лютий 2004 р. – Україну виключено із «чорного списку» FATF. Червень 2004 р. — Держфінмоніторинг прийнято до складу Егмонтської групи. Серпень 2005 р. — схвалено Концепцію розвитку системи протидії відмиванню коштів до 2010 року. 2006 р. — FATF припиняє процедуру активного моніторингу щодо України, визнавши прогрес у сфері ПВК/ФТ. 2005-2010 рр. - створення регіональних відділів Держфінмоніторингу у всіх областях України; впровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем для збору та обробки даних.
Оптимізація та реформування (2010–2015 рр.)	Грудень 2010 р. — Держкомітет фінансового моніторингу реорганізовано у Державну службу фінансового моніторингу України, як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Жовтень 2014 р. – Верховною Радою України прийнято новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»

Етап та його часові межі	Ключові події
Гармонізація міжнародними стандартами цифровізація (2015 – лютий 2022 рр.) із та –	Постійне оновлення законодавства відповідно до рекомендацій FATF та MONEYVAL. Впровадження дворівневої системи фінмоніторингу: первинний рівень (банки, страхові компанії, інші фінансові установи) та державний рівень (Держфінмоніторинг, НБУ, Мінфін, інші регулятори) Акцент на цифровізацію, автоматизацію процесів моніторингу, підвищення прозорості та ефективності контролю. Липень 2015 р. – затверджено нове Положення про Державну службу фінансового моніторингу України. Грудень 2016 р. – Держфінмоніторингом завершено I раунд НОР, проведено публічну презентацію Звіту про її проведення. Вересень 2018 р. – Егмонтською групою підрозділів фінансової розвідки розслідування Держфінмоніторингу визнано переможцем конкурсу «Найкраща справа Егмонтської Групи». Грудень 2019 р. – Верховною Радою України прийнято нову редакцію Базового Закону, що імплементує 4-ту антилегалізаційну Директиву ЄС. Грудень 2019 року – Держфінмоніторингом завершено II раунд НОР, проведено публічну презентацію Звіту про її проведення.
Адаптація до викликів і загроз в умовах повномасштабної війни (з 24 лютого 2022 року - дотепер)	Внесено зміни до законодавства з метою забезпечення безперервності фінансового моніторингу в умовах воєнного стану. Запроваджено спрощені процедури щодо окремих операцій. Збережено ризик-орієнтований підхід. Реагування на нові виклики і загрози у сфері ПВК/ФТ/ФРЗМЗ.

Джерело: сформовано автором

Важливим на початку війни було запровадження спрощених процедур, зокрема при внесенні готівкових коштів на допомогу Збройним силам України, банки не перевіряли джерела походження коштів, що було закріплено відповідними постановами НБУ.

Незважаючи на спрощення окремих процедур, суб'єкти первинного фінансового моніторингу мали дотримуватися основних вимог Закону про фінансовий моніторинг, зокрема щодо організації моніторингу, перевірки клієнтів, виявлення підозрілих операцій і управління ризиками. Держфінмоніторинг підкреслював важливість виконання AML-комплаєнсу

під час війни, що є одним із чинників фінансової безпеки держави, оскільки у воєнний час зросли ризики, пов'язані з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та обходом санкцій, що вимагало додаткової уваги до операцій клієнтів [1-3].

Характеризуючи ключові риси фінансового моніторингу під час повномасштабної війни, необхідно акцентувати увагу на активному залученні міжнародних партнерів і координації з правоохоронними органами, що дозволило протидіяти фінансовим злочинам навіть у надзвичайних умовах.

За результатами дослідження з'ясовано, що, починаючи з 2022 року, має місце чітка тенденція до зростання кількості отриманих повідомлень від суб'єктів первинного фінансового моніторингу з 1181675 у 2022 р. до 1754604 – у 2024 р, з них взято на облік – 1750940 повідомлень (рис. 1).

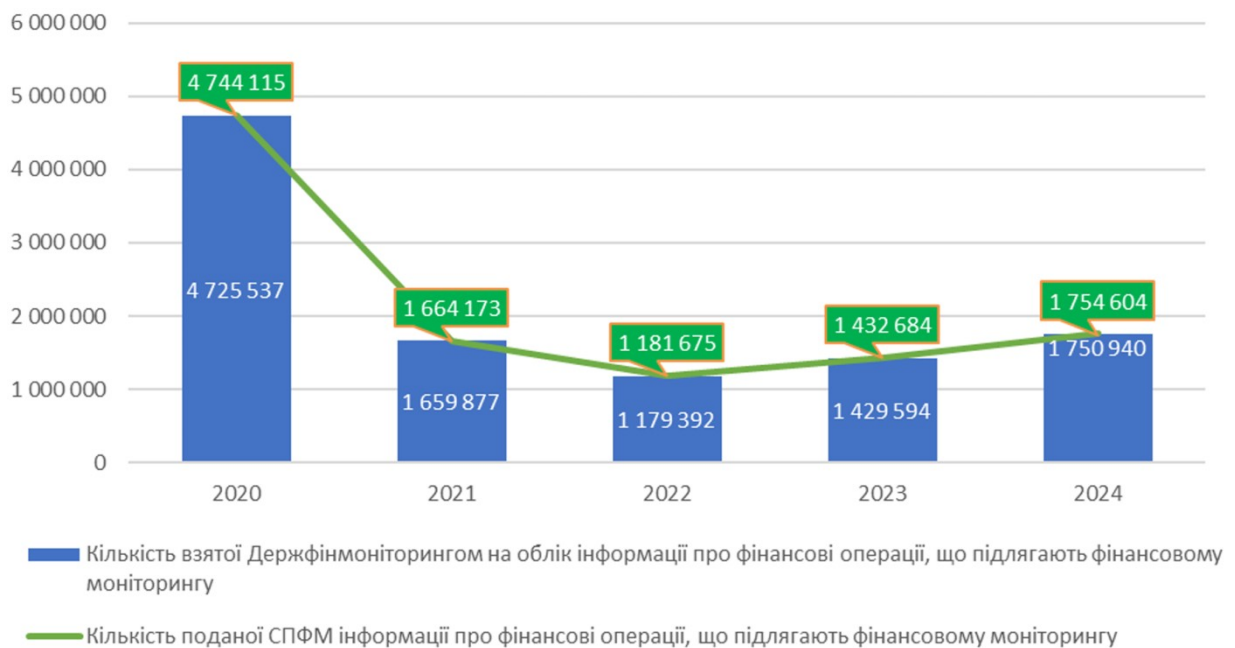

Рис. 1. Динаміка інформування про фінансові операції протягом 2020-2024 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [4].

Найбільш активними у системі звітування, у розрізі суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ), є банки, які надсилають

переважну більшість повідомлень про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу (рис. 2).

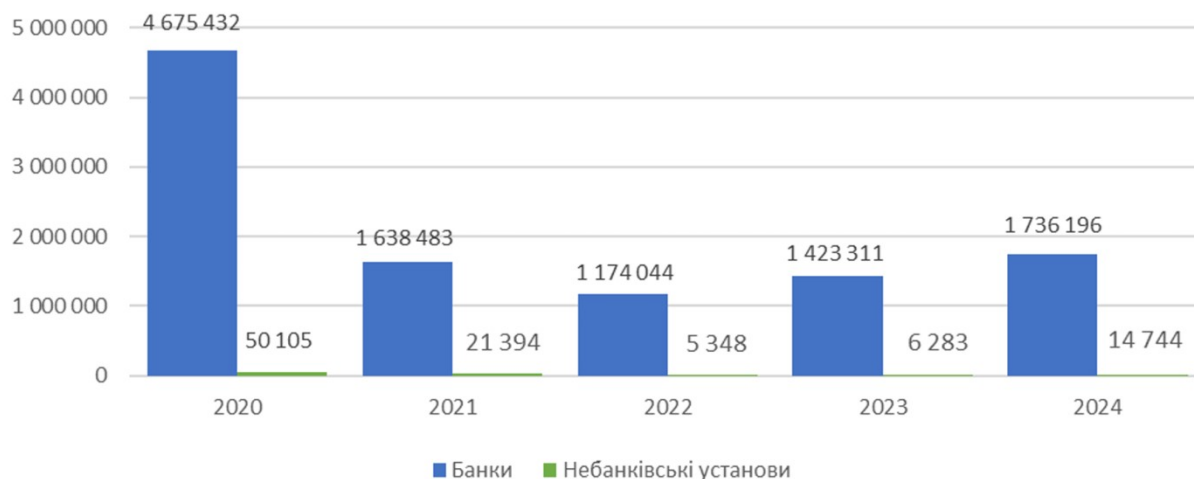

Рис. 2. Динаміка взятих на облік Державною службою фінансового моніторингу повідомлень про фінансові операції, які надійшли від банків та небанківських установ протягом 2020-2024 рр.

Джерело: офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [4].

Серед суб'єктів небанківського сектору відбулися певні структурні зміни з початком повномасштабної війни (рис. 3). Динаміка питомої ваги фінансових операцій, взятих на облік Держфінмоніторингом протягом 2020-2024 рр. свідчить про скорочення частки учасників ринків капіталу з 85% у 2021 р. до 18 % у 2024 р. Водночас спостерігається значне зростання частки фінансових компаній до 38%, а також суб'єктів господарювання, які проводять азартні ігри до 16 %.

Усі повідомлення від СПФМ, що надходять до сховища Держфінмоніторингу, класифікуються за рівнем ризику та проходять поглиблений аналіз із урахуванням наявної інформації. На основі цього аналізу формуються досьє для проведення фінансових розслідувань.

Держфінмоніторинг впровадив ризик-орієнтований підхід і кейсове звітування під час подання СПФМ повідомлень про підозрілі фінансові

операції. У 2024 році отримано 208 852 кейсових повідомлення, що вдвічі більше, ніж у 2023 році (98 535). За результатами аналізу сформовано 6497 досьє, з яких 63,9% - на основі повідомлень СПФМ, порівняно із 5016 досьє - у 2022 р., тобто має місце зростання на 30 %.

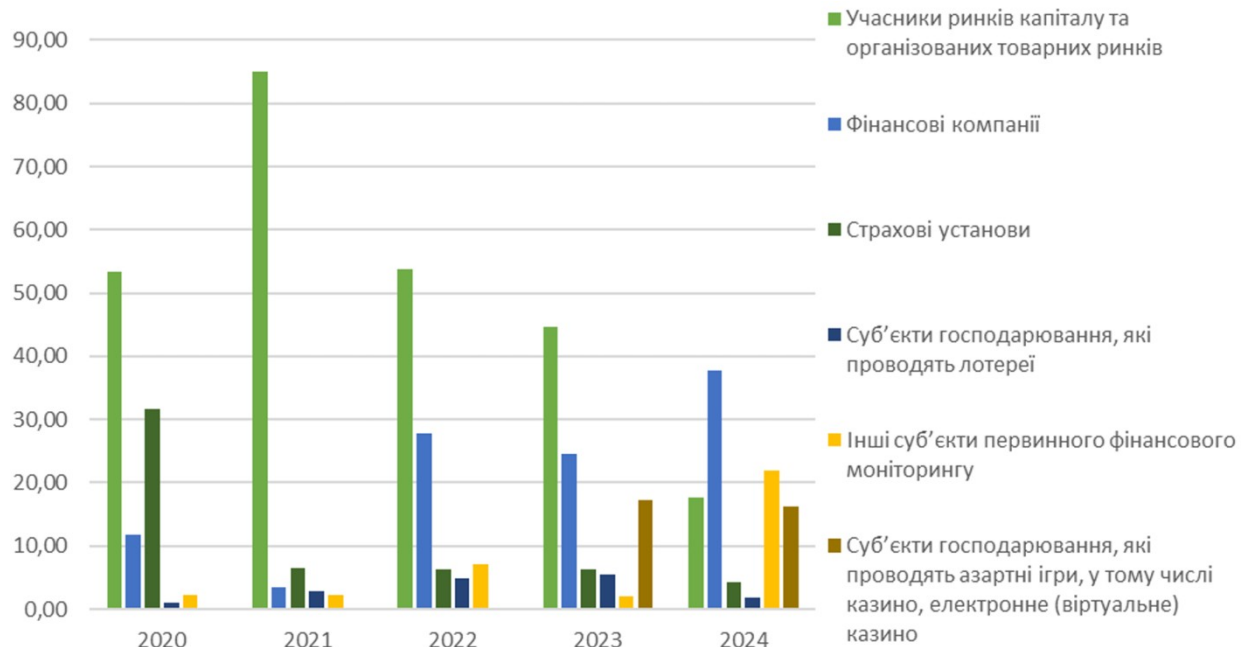

Рис. 3. Динаміка питомої ваги фінансових операцій, взятих на облік Державною службою фінансового моніторингу протягом 2020-2024 рр., за видами суб'єктів небанківського сектору

Джерело: офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [4].

В умовах воєнного стану регуляторні акти доповнюються тимчасовими нормативними заходами, спрямованими на адаптацію системи фінансового моніторингу до нових загроз (рис. 4).

Аналіз матеріалів ДСФМУ дає підстави стверджувати, що ключовими викликами для України у сфері фінансового моніторингу на сьогодні є такі:

- використання криптовалют для незаконних операцій;
- ризики від нелегального обміну валют та відтоку капіталу;
- потреба у підвищенні прозорості фінансових потоків, особливо в умовах значної міжнародної фінансової допомоги;

- зростання ризиків незаконного фінансування військових дій і тероризму;
- потреба у підвищенні контролю благодійних організацій;
- боротьба з економічними злочинами, що посилюються через дестабілізацію внутрішнього фінансового сектору.

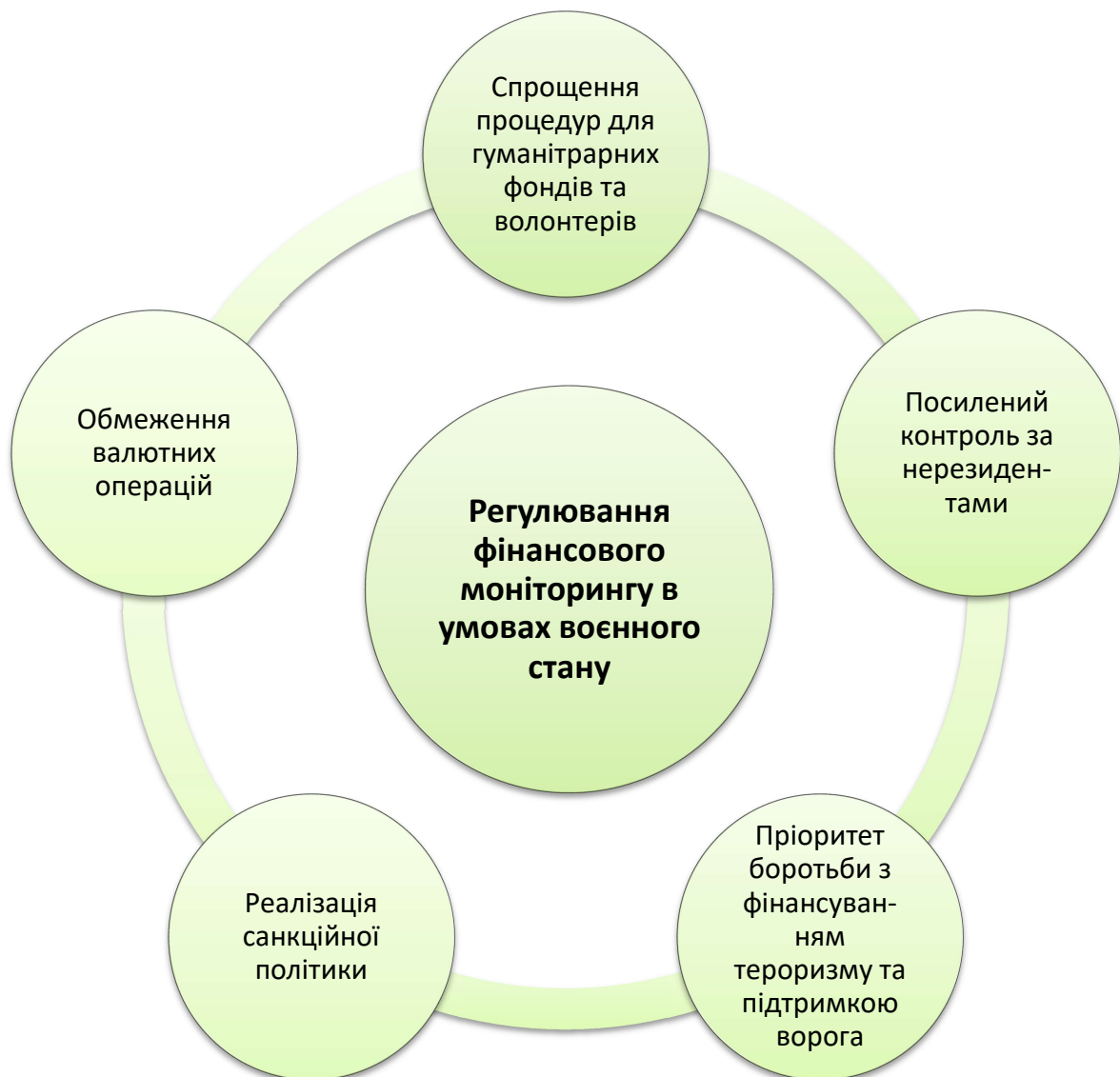

Рис. 4. Регулювання фінансового моніторингу в умовах воєнного стану

Джерело: сформовано автором

Враховуючи зазначене вище, система фінансового моніторингу реагує на нові виклики шляхом проведення відповідних фінансових розслідувань. Головні напрями проведення фінансових розслідувань представлено на рис. 5.

Рис. 5. Головні напрями проведення фінансових розслідувань

Джерело: сформовано автором за матеріалами Державної служби фінансового моніторингу України [5].

Державна служба фінансового моніторингу України, як підрозділ фінансової розвідки, спільно із правоохоронними органами здійснює заходи,

направлені на попередження та протидію фінансуванню терористичної та колабораційної діяльності, виявлення фінансових операцій, пов'язаних з військовою агресією з боку РФ проти України, насильницькою зміною чи поваленням конституційного ладу або захопленням державної влади, зміною меж території або державного кордону.

В табл. 2 подано кількість направлених Державною службою фінансового моніторингу України до правоохоронних органів матеріалів у розрізі напрямів фінансових розслідувань у 2023-2024 р. Загальна кількість всіх матеріалів за 2023 рік становила 806, а за 2024 рік 719. При цьому по окремим напрямом відбулися значні зміни у кількості отриманих матеріалів. Зокрема, за напрямом «фінансування тероризму/сепаратизму та військовою агресією з боку РФ та РБ проти України» кількість направлених до правоохоронних органів матеріалів скоротилась із 299 – у 2023 р. до 172 – у 2024 р. Водночас, за напрямом «розслідування операцій, пов'язаних з нецільовим використанням коштів, виділених на гуманітарні проєкти, соціальні проєкти та відбудову (відновлення) об'єктів критичної інфраструктури, житла» кількість направлених до правоохоронних органів матеріалів зросла із 55 – у 2023 р. до 96 – у 2024 р.

Необхідно звернути увагу на постійне «вдосконалення» і розширення переліку інструментів, що використовуються суб'єктами правопорушень у сфері ВК/ФТ/ФРЗМЗ.

Таблиця 2. Кількість направлених Державною службою фінансового моніторингу України до правоохоронних органів матеріалів у розрізі напрямів фінансових розслідувань у 2023-2024 р.

Напрямок фінансових розслідувань	Загальна кількість направлених до правоохоронних органів матеріалів	Узагальнені матеріали	Додаткові узагальнені матеріали
Фінансування тероризму/сепаратизму та військовою агресією з боку РФ та РБ проти України, в т. ч.:			
фінансових операцій або їх учасників, стосовно яких існують підозри у тероризмі/ сепаратизмі та його фінансуванні	33 за 2023 р. 12 за 2024 р.	23 за 2023 р. 11 за 2024 р.	10 за 2023 р. 1 за 2024 р.
фінансових операцій або їх учасників, які можуть бути пов'язані з військовою агресією з боку РФ та РБ; колабораційною діяльністю; які публічно закликають до насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону	103 за 2023 р. 93 за 2024 р.	95 за 2023 р. 80 за 2024 р.	8 за 2023 р. 13 за 2024 р.
щодо юридичних осіб та фізичних осіб, або пов'язаних з ними осіб, до яких застосовано обмежувальні заходи (санкції)	163 за 2023 р. 67 за 2024 р.	59 за 2023 р. 22 за 2024 р.	104 за 2023 р. 45 за 2024 р.
Відмивання доходів від корупційних діянь	250 за 2023 р. 239 за 2024 р.	86 за 2023 р. 83 за 2024 р.	164 за 2023 р. 156 за 2024 р.
Розслідування операцій, які пов'язані з бюджетними активами виділених на потреби Збройних Сил України та інших воєнізованих формувань	88 за 2023 р. 76 за 2024 р.	51 за 2023 р. 34 за 2024 р.	37 за 2023 р. 43 за 2024 р.
Розслідування операцій, пов'язаних з нецільовим використанням коштів, виділених на гуманітарні проєкти, соціальні проєкти та відбудову (відновлення) об'єктів критичної інфраструктури, житла	55 за 2023 р. 96 за 2024 р.	35 за 2023 р. 74 за 2024 р.	20 за 2023 р. 22 за 2024 р.
Відмивання доходів від злочинів, пов'язаних з шахрайським заволодінням коштами громадян та юридичних осіб	114 за 2023 р. 136 за 2024 р.	88 за 2023 р. 121 за 2024 р.	26 за 2023 р. 15 за 2024 р.

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [5].

За напрямом розслідувань щодо фінансування війни та тероризму (сепаратизму) було виявлено такі основні інструменти, які застосовувалися:

- здійснення транзитних операцій;
- операції за участю осіб, зареєстрованих на окупованих територіях, у тому числі з використанням еквайрингу;
- використання платіжних систем;
- перерахування коштів за кордон;
- прихована конвертація через торгівельні операції на окупованих територіях;
- використання «дропів» (підставних осіб) .

Навіть в умовах повномасштабної війни особливо гострою проблемою для України залишаються корупційні злочини, зокрема розкрадання бюджетних коштів, зловживання владою чи службовим становищем, а також хабарництво. У зв'язку з надходженням значних обсягів міжнародної допомоги, активізується й злочинна діяльність, що виникає на цьому підґрунті.

У таких умовах ключовим завданням для суб'єктів первинного фінансового моніторингу та правоохоронних органів стає виявлення і нейтралізація схем легалізації (відмивання) коштів, здобутих злочинним шляхом [1].

За напрямом розслідувань щодо відмивання доходів від корупційних діянь було виявлено такі основні інструменти, які застосовувалися:

- обготівкування;
- надання та повернення фінансової допомоги;
- проведення фінансових операцій із сумнівною економічною доцільністю;
- залучення посередників для завищення вартості товарів, робіт, послуг;

- розміщенням суб'єктами господарювання отриманих бюджетних коштів на депозитних рахунках;
- погашення кредитів за рахунок бюджетних коштів;
- «скрутки».

Війна спричинила активізацію благодійної та волонтерської діяльності, водночас зросла кількість випадків шахрайства, коли під прикриттям благодійних ініціатив відбувається привласнення коштів громадян. Крім того, зафіксовані факти збору коштів для фінансування колаборантів, поширення проросійської пропаганди та підготовки диверсійних дій.

За даними ДСФМУ шахрайське заволодіння коштами здійснювалося різними способами, зокрема:

використанням методів соціальної інженерії (вішинг, виманювання реквізитів банківських карток, примушування до переказу коштів);

застосуванням електронних банківських сервісів (Інтернет-Клієнт-Банк, мобільний банкінг, платіжні системи);

поширенням фейкових оголошень про збір коштів на потреби ЗСУ в Інтернеті та соцмережах;

прикриттям діяльністю псевдо-благодійних організацій, які привласнювали допомогу, призначену військовим;

проведенням розрахунків через POS-термінали на тимчасово окупованих територіях;

залученням «дропів» і соціально вразливих громадян;

незаконним доступом до засобів зв'язку й персональних даних;

використанням підроблених документів для проведення незаконних банківських операцій;

маніпуляціями з державною програмою «єВідновлення» (купівля нерухомості за завищеними цінами);

шахрайством при онлайн-купівлі/продажу товарів, зокрема через платформи OLX і Bon.ua.

Під час війни ДСФМУ активно співпрацює з компетентними органами інших держав і міжнародними організаціями у сфері протидії відмиванню доходів, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення (рис. 6). Так у 2024 р. забезпечено взаємодію з 84 підрозділами фінансової розвідки (ПФР), зокрема протягом року:

надіслано 621 запит до 60 ПФР іноземних держав;

отримано 733 відповіді від 57 ПФР;

отримано 234 запити від 49 ПФР;

надано 318 відповідей до 50 ПФР (рис. 7).

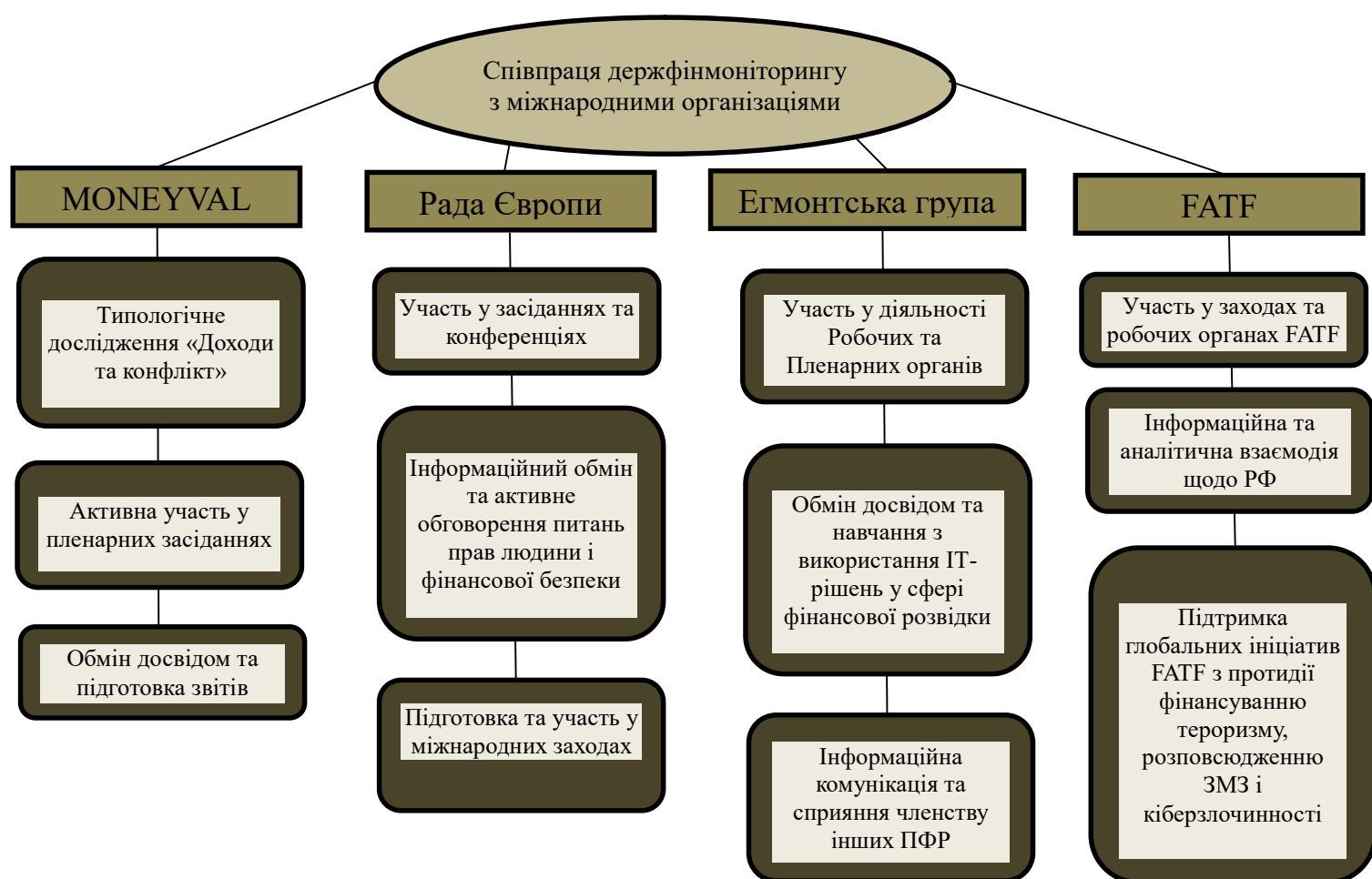

Рис. 6. Пріоритетні напрями співпраці Державної служби фінансового моніторингу з міжнародними організаціями

Джерело: узагальнено автором

Це свідчить про високий рівень міжнародної співпраці та обміну фінансовою розвідувальною інформацією.

Рис. 7. Динаміка співпраці Державної служби фінансового моніторингу з іноземними ПФР

Джерело: офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України [4].

При цьому найбільш активний обмін інформацією, в частині направлення запитів, здійснювався з ПФР Польщі (54 запити); Болгарії (32 запити); Туреччини (29 запитів); США (27 запитів); ОАЕ (27 запитів); Кіпру (25 запитів); Австрії (24 запити); Великої Британії (23 запити).

Таким чином, розвиток системи фінансового моніторингу в Україні на сучасному етапі спрямований на інтеграцію передових технологій, законодавче і організаційне вдосконалення, розширення міжвідомчої співпраці та посилення контролю для підвищення ефективності протидії відмиванню капіталів і фінансуванню тероризму в умовах глобалізації і цифровізації.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Система фінансового моніторингу України, попри ризики та виклики воєнного часу, демонструє сталу адаптивність, інноваційність і прагнення до захисту фінансової системи від злочинних посягань. Основні вектори розвитку спрямовані на прозорість, інтеграцію до світової AML/CFT-системи та максимальну ефективність кожної ланки контролю, що стає критично важливим для економічної безпеки країни.

Впровадження нових технологій, автоматизація процесів та ризик-орієнтований підхід стали необхідністю для забезпечення безперервного і оперативного контролю, незважаючи на постійні виклики.

Зважаючи на сучасний стан системи фінансового моніторингу в Україні та актуальні виклики і загрози, подальший її розвиток має передбачати:

1. Посилення міжвідомчої співпраці, зокрема:
 - швидкий обмін інформацією;
 - створення спільних аналітичних центрів;
 - збільшення кількості спільних перевірок.
2. Інтеграцію новітніх технологій для моніторингу фінансових потоків, насамперед, це:
 - інструменти на основі штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу великих обсягів фінансових даних та виявлення аномалій у фінансових операціях;
 - блокчейн-технології для забезпечення прозорості фінансових транзакцій і зменшення ризиків маніпуляцій з фінансовими активами;
 - системи автоматичного моніторингу криптовалютних транзакцій, що дозволяють виявляти нелегальні потоки через анонімні фінансові інструменти.
3. Зміцнення міжнародного співробітництва. Міжнародна співпраця, серед іншого, є необхідною для боротьби з транснаціональними фінансовими злочинами. Проведення спільних операцій з правоохоронними органами інших країн допомагає виявляти злочинні фінансові потоки, які виходять за межі України.
4. Підвищення професійної підготовки фахівців з врахуванням останніх змін у законодавстві та методах протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Подальші наукові розвідки у сфері фінансового моніторингу України в умовах воєнного стану доцільно зосередити на комплексному вивченні

впливу сучасних технологій та інноваційних інструментів на підвищення ефективності протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму.

Література

1. Завадська І. Фінмоніторинг під час війни: що потрібно врахувати? URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/223094_fmmonitoring-pd-chas-vyni-shcho-potrбно-vrakhuvati
2. Пашинін О., Данкевич М. Особливості фінансового моніторингу в період дії воєнного стану. URL: <https://everlegal.ua/osoblyvosti-finansovogo-monitoringu-v-period-diyi-voennogo-stanu>
3. Щодо виконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу на період воєнного стану (на заміну рекомендацій від 11.03.2022 року). *Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України*. 24.05.2022. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/shhodo-vikonannya-vimog-zakonodavstva-u-sferi-finansovogo-monitoringu-na-period-voennogo-chasu-24-05-2022.html>
4. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/>
5. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2024 рік. Київ, 2025. 72 с. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist>
6. Фінансовий моніторинг в Україні посилюється з червня 2025 року – що треба знати. *Головні новини України*. 2.07.2025. URL: <https://renews.com.ua/ekonomika/finansovii-monitoring-v-ukrayini-posilivsia-z-chervnia-2025-roky-sho-treba-znati/>
7. Уткіна М. Ретроспективний аналіз розвитку інституту фінансового моніторингу в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(23). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/7232>
8. Вовчак О. Д., Єндоренко Л. О. Удосконалення системи фінансового моніторингу в банках України та оцінювання комплаєнс-

ризиків. *Проблеми економіки*. 2023. № 3. С. 237–243. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-237-243>

9. Борцевич П. С. Сучасні аспекти правового регулювання фінансового моніторингу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 2. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.69>

10. Забаштанська Т., Чередниченко І. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії новітнім загрозам в умовах цифровізації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 211–219. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-211-219](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-211-219)

11. Москаленко Н., Дідківська К. Фінансовий моніторинг в Україні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2025. № 1. С. 51–58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2025.8>

References

1. Zavadzka, I. (2023), “Financial monitoring during war: what needs to be taken into account?”, *Liga. Zakon*, available at: https://jurliga.ligazakon.net/news/223094_fmmonitoring-pd-chas-vyni-shcho-potrбно-vrakhuvati (Accessed 1 August 2025).

2. Pashynin, O. and Dankevych, M. (2022), “Features of financial monitoring during martial law”, *EVERLEGAL*, available at: <https://everlegal.ua/osoblyvosti-finansovogo-monitoryngu-v-period-diyi-voennogo-stanu> (Accessed 1 August 2025).

3. State Financial Monitoring Service of Ukraine (2022), “Regarding the implementation of the requirements of the legislation in the field of financial monitoring for the period of martial law (replacing the recommendations of March 11, 2022)”, available at: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/shhodo-vikonannya-vimog-zakonodavstva-u-sferi-finansovogo-monitoringu-na-period-voennogo-chasu-24-05-2022.html> (Accessed 1 August 2025).

4. Official website of the State Financial Monitoring Service of Ukraine (2025), available at: <https://fiu.gov.ua/> (Accessed 1 August 2025).

5. State Financial Monitoring Service of Ukraine (2025), “Report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine for 2024”, available at: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-dijalnist> (Accessed 1 August 2025).
6. Holovni novyny Ukrainy (2025), “Financial monitoring in Ukraine has intensified since June 2025 - what you need to know”, available at: <https://renews.com.ua/ekonomika/finansovii-monitoring-v-ykrayini-posilivsia-z-chervnia-2025-roky-sho-treba-znati/> (Accessed 1 August 2025).
7. Utkina, M. (2023), “Retrospective analysis of the development of the financial monitoring institute in Ukraine”, *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii*, vol. 13(23), available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/napuka/article/view/7232> (Accessed 1 August 2025).
8. Vovchak, O. D. and Yendorenko, L. O. (2023), “Improving the financial monitoring system in Ukrainian banks and assessing compliance risks”, *Problemy ekonomiky*, vol. (3), pp. 237–243, DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-237-243>
9. Bortsevych, P. S. (2025), “Modern aspects of legal regulation of financial monitoring”, *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, vol. (2), DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.69>
10. Zabashtanska, T. and Cherednychenko, I. (2024), “Financial monitoring as a tool for countering new threats in the context of digitalization”, *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 2(38), pp. 211–219, DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-211-219](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-211-219)
11. Moskalenko, N. and Didkivska, K. (2025), “Financial monitoring in Ukraine”, *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho podatkovoho universytetu*, vol. (1), pp. 51–58, DOI: <https://doi.org/10.32782/2617-5940.1.2025.8>

Стаття надійшла до редакції 14.08.2025 р.